بسم الله الرحمن الرحيم

ސިވިލް ކޯޓު

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނުގޮތް

1451/Cv-C/2020

އަބްދުލްއަޒީޒު އަލީ ވ. އަހްމަދު އަލީ

އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުއުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ

ހުކުމްކުރި ޤާޟީ

ޤާޟީ އާއިޝަތު އަޒްމާ އަބްދުލްއަޒީޒު

ނިމުނު ތާރީޚު

06 ރަޖަބު 1445

17 ޖަނަވަރީ 2024

ސިވިލް ކޯޓު

މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ

ދައުވާކުރާ ފަރާތް

އަބްދުލްޣަފޫރު ޢަލީ
ކަނަރުންދޫ / ސ. މަރަދޫ
އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A043792

ދައުވާލިބޭ ފަރާތް

އަޙްމަދު ޢަލީ
ވަރުދާބަގީޗާގެ / ލ. ކަލައިދޫ
އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A131604

ރަޖިސްޓަރީކުރެވުނު ތާރީޚު

16 ޛުލްޤަޢިދާ 1441

07 ޖުލައި 2020

ޖަސްޓިސް ބިލްޑިންގ، އޯކިޑްމަގު 20212 | ފޯން: 3002701, 3002702, 3002703 | އީމެއިލް: info@civilcourt·mv | ވެބްސައިޓް: www·civilcourt·gov·mv

ދައުވާގެ ޚުލާޞާ

މިއީ، ސ. މަރަދޫ / ކަނަރީދޫ، އަބްދުލްވަހީދު އަލީ (ދ.ރ.އ ކާޑު ނަންބަރު A043792) އާއި ށ. ކަރައިދޫ / ޒަރުދާބީގާގެ އަޙްމަދު އަލީ (ދ.ރ.އ ކާޑު ނަންބަރު A131604) އާދެމެދު ވެފައިވާ ނަންބަރު Cv-C/C-652/2018 އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން "ކަނަރީދޫ އަލި" (ރަޖިސްޓަރީ ނަންބަރު P2844A-04 03-S) އެވް ރާއް ދޯނި ވިއްކާލުމަށް އެއްބަސްވި އެއްބަސްވުމާ އަޙްމަދު އަލީ ޚިލާފުވެފައިވާތީ ދެފަރާތް ދެމެދު ވެފައިވާ ނަންބަރު Cv-C/C-652/2018 އެއްބަސްވުން ތަންފީޒުކުރުމަށް އެދި އަބްދުލްވަހީދު އަލީގެ ފަރާތުން އަޙްމަދު އަލީގެ މައްޗަށް ދައުވާކުރި ހުށަހެޅުމުން ބެލުނު މައްސަލައެކެވެ.

ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތައް

1. އަބްދުލްވަހީދު އަލީ އާއި އަޙްމަދު އަލީ އާދެމެދު ވެފައިވާ ނަންބަރު Cv-C/C-652/2018 އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން "ކަނަރީދޫ އަލި" (ރަޖިސްޓަރީ ނަންބަރު P2844A-04 03-S) އެވް ރާއް ދޯނި ވިއްކާލުމަށް އެއްބަސްވި އެއްބަސްވުމާ އަޙްމަދު އަލީ ޚިލާފުވެފައިވާތީ ދެފަރާތް ދެމެދު ވެފައިވާ ނަންބަރު Cv-C/C-652/2018 އެއްބަސްވުން ތަންފީޒުކުރުމަށް އަބްދުލްވަހީދު އަލީގެ ފަރާތުން އަޙްމަދު އަލީގެ މައްޗަށް ދައުވާކުރުން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

2. މިމައްސަލައަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[1] އަށް އަމަލުކުރަން ފެށުމުގެ ކުރިން މިކޯޓަށް ހުށަހެޅި، ކޯޓުގައި ރަޖިސްޓްރީކުރައްވާ މައްސަލައެކެވެ.

3. ދައުވާއާއި އަބްދުލްވަހީދު އަލީގެ ފަރާތުން ވަކީލް އަލްއުސްތާޛް އުދަރައި އާޞިފާއި، މިވަކީލް އަލްއުސްތާޛާ ދުއި ގޮތުގެ ކަނޑައަޅައި، ވަކީލް އަލްއުސްތާޛު ތަންތަނުގެ ހިސާބުކޮށްފައިވާކަން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު B2-CR-1/VN/2020/04 (08 ޖެނުއަރީ 2020) ވަކީލް އަލްއުސްތާޛު ނިންމިގޮތަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

އަބްދުލްވަހީދު އަލީގެ ފަރާތުން އެދޭގޮތް އަދި ހުށަހަޅާފައިވާ ދައުވާގެ ތަފްޞީލު

4. މިމައްސަލައިގައި އަބްދުލްވަހީދު އަލީގެ ފަރާތުން އެދިފައި ދެފަރާތް ދެމެދު 12 ޖުލައި 2018 ގައި "ކަނަރީދޫ އަލި" (ރަޖިސްޓަރީ ނަންބަރު P2844A-04 03-S) އެވް ރާއް ދޯނި ވިއްކާލުމުގެ ގޮތުން ވެފައިވާ ނަންބަރު Cv-C/C-652/2018 އެއްބަސްވުމާ އަޙްމަދު އަލީގެ ފަރާތުން ޚިލާފުވެއްޖެކަމަށް ކަނޑައަޅައިދީ، އެއްބަސްވުން ތަންފީޒުކުރުމަށް ދައުވާފޯމުގެ 12 ވަނަ ނަންބަރަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

5. އަބްދުލްވަހީދު އަލީގެ ފަރާތުން ދައުވާގެ ތަފްސީލުގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

5.1 އަބްދުލް ވަހީދު އަލީ އާއި އަޙްމަދު އަލީއާ ދެމެދު 12 ޖުލައި 2018 ވަނަ ދުވަހު އެގްރީމަންޓް ނަންބަރު Cv-C/C-652/2018 އިން ރަޖިސްޓަރީ ނަންބަރު P2844A-04 03-S ދޯނި "ކަނަރީދޫ

[1] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 32/2021

އަދި" ވިއްކާލުމުގެ ވިޔަފާރީގެ އެއްބަސްވުމުގައި ވެވި މި އެއްބަސްވުން ސިވިލް ކޯޓުގައި ރަޖިސްޓްރީ ކޮށްފައިވާކަމާއި؛

5.2 ބުނެވިދިޔަ އެއްބަސްވުމުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގައިވާގޮތުން ދަރަނީގެ އަދަދަކީ -/1,450,000ރ (އެއްމިލިއަން ހަތަރުލައްކަ ފަންސާސްހާސް ރުފިޔާ) ކަމާއި، އަދި ފައިސާ ދައްކާނެގޮތް އެއްބަސްވުމުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި، އެގޮތުން ދޯނި ގަންނަ ފަރާތުން ދޯނިވިއްކާފަރާތަށް -/600,000ރ (ހަލައްކަ ރުފިޔާ) ދޯނީގެ އަގުގެ ޑައުންޕޭމަންޓްގެ ގޮތުގައި ދައްކަން ޖެހޭ ފަރާތް ދޯނީގެ ފުރިހަމަ ދައްކާނީ ދޯނި ގަންނަ ފަރާތުން ދޯނި ހަވާލުކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 02 (ދޭއް) މަސްދުވަހުގެ ގްރޭސް ޕީރިއަޑެއްކަމުގައި ކޮންމެ މީލާދީ މަހެއްގެ 10 ވަނަ ދުވަހުގެ ކުރިން -/60,000ރ (ފަސްދޮޅަސް ހާސް ރުފިޔާ) ގެ މަގުން 13 (ތޭރަ) މަސްދުވަސް ވަންދެން ފައިސާ ދައްކައިގެން ކަމުގައި، އަދި 13 މަސްދުވަހަށް ފަހު ދޯނީގެ އަގުގެ ބާކީ ހުރި -/70,000ރ (ހަތްދިހަ ހާސް ރުފިޔާ) ދައްކާނީ ދޯނީގެ ރަޖިސްޓްރީ ގަންނަ ފަރާތުގެ ނަމަށް ބަދަލުކުރުމުން ކަމުގައި ބުނެވި ދޯނި ގަންނަ ފަރާތުން ވިއްކާ ފަރާތަށް 07 (ހަތެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި؛

5.3 ބުނެވުނު އެއްބަސްވުމުގައި ސާއިނުކުރުމުން ދުވަހު ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު P2844A-04 03-S ދޯނި "ކަނަންދޫ އަދި" ވަނީ ދޯނި ގަންނަ ފަރާތް ކުރުގައިވާ އަންހެނުން އަދި އާއި ހަވާލުކުރެވިފައިވާކަމާއި؛

5.4 އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދޯނި ގަންނަ ފަރާތުން ދޯނި ވިއްކި ފަރާތަށް އެންމެ ފުރަތަމަ ދައްކަންޖެހޭ ޑައުންޕޭމަންޓް -/600,000ރ (ހަލައްކަ ރުފިޔާ) ދައްކާފައިވާކަމާއި، ނަމަވެސް، ދޯނި ހަވާލުކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 2 (ދޭއް) މަސްދުވަހުގެ ގްރޭސް ޕީރިއަޑެއްކަމުގައި، ކޮންމެ މީލާދީ މަހެއްގެ 10 (ދިހައެއް) ގެ ކުރިން -/60,000ރ (ފަސްދޮޅަސް ހާސް ރުފިޔާ) ގެ މަގުން 13 (ތޭރަ) މަސްދުވަސް ވަންދެން ފައިސާ ދައްކަންވާނެކަމަށް އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވީ ނަމަވެސް އަނބުރާ އަދާގެ ގޮތުން އެފަދައިން ފައިސާ ދައްކާފައި ނުވާކަމާއި، އަދި ބަޔާންކުރި ފައިސާ ނުދައްކާ ފާއިތުވާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް ނުދައްކާވާ ފައިސާގެ 1% (އެކެއް އިންސައްތަ) ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި ދޯނި ގަންނަ ފަރާތުން ދޯނި ވިއްކާފަރާތަށް ދައްކަން ޖެހޭނެކަމުގައި އެއްބަސްވުމުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި، އެގޮތުން، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދޯނި ވިއްކާ ފަރާތަށް ދައްކަންޖެހި ނުދައްކާވާ ފައިސާގެ އަދަދު -/1,000,000ރ (އެއްމިލިއަން ރުފިޔާ) އަށްވުރެ އިތުރުވެފައިވާކަމުގައި، އަދި މިގޮތަށް އިތުރުން ދޯނި ގަންނަފަރާތުގެ ފަރާތުން ކުރެވުނު އިހުމާލުގެ ސަބަބުން އެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތަށް ފައިސާ ނުދައްކާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް ޖޫރިމަނާ އަދާކުރަންޖެހޭނެ، އެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތަށް ފައިސާ ދައްކަމުނުދާ ދޯނި ގަންނަ ފަރާތަށް ކެތްތެރިވެވޭކަމުން ނުފެންނަކަމާއި؛

5.5 ބުނެވުނު އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދޯނީގެ އަގުގެ ޖޫރިމަނާ އަދި އަގުގެ ބާކީ ގޮތުން ފައިސާ ދައްކާފައިވަނީ 2019 ޖޫން މަހުގެ ނިޔަލަށްކަމާއި، އަދި ފައިސާ ދައްކާފައިވަނީ ދައްކަންޖެހޭ ޖުމްލަ އަދަދު ނޫންކަމާއި، އަދި 2019 ޖޫން މަހުގެ ފަހުން އެއްވެސް ފައިސާއެއް ދައްކާފައިނުވާކަމާއި؛

5.6 އެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތަށް އަބްދުލް ޢަލީގެ ފަރާތުން ފައިސާދައްކަމުން ނުދާތީ، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދައްކަންޖެހޭ އަންދާޒާ ފައިސާ ދެއްކުމަށް، ފައިސާ ދައްކަންޖެހޭ މުއްދަތުގައި ދައްކާފައިނުވާތީ ޖޫރިމަނާ އަރަމުންދާކަން އަބްދުލް ޢަލީއަށް އެންގިފައިވިނަމަވެސް، 20 ޖޫން 2019 ގެ ފަހުން ހޯދި ގަޑުމަން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާވެސް އަދި އާރާކަރަން އަރާފައިވާ ޖޫރިމަނާ އާއި ފައިސާ ނުދެއްކުމުން ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި އަރަމުންދާ ފައިސާވެސް އަބްދުލް ޢަލީގެ ފަރާތުން ދައްކާފައިނުވާކަމާއި؛

5.7 ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ދޫކުރި އެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތަށް ގޮތުގެ މަތިން އަބްދުލް ޢަލީގެ ފަރާތުން ފައިސާ ދައްކަމުން ނުދާތީ، ދަޢުވާ ވަނީ އަބްދުލް ޢަލީގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައިކަމާއި، އަދި އަބްދުލް ޢަލީގެ ފަރާތުން ދަޢުވާ ރަނގަޅަށް ބަލަހައްޓާފައިނުވާތީ ދަޢުވާއަށް ގެއްލުންވާކަމާއި، އަބްދުލް އަލީ ދަޢުވާ ބޭނުންކުރަމުން ވަދަކަން ދަޢުވާ ބޭރުކޮށްފައިނުވާކަމާއި، ދަޢުވާގެ ވެރިފަރާތަށް ދަޢުވާގެ އަގުވެސް ނުލިބި ދަޢުވާވެސް ބައްލަ ހައްލުކުރުމަށް ދަތިކަމާއި މީގެ ދަޢުވާގެ ވެރިފަރާތަށް ލިބޭނެ ފުރުޞަތުން ވަރަށް ގެއްލުމެއްކަމަށާއި، އަދި އެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތަށް ދަޢުވާ އިންޝުއަރަންސްކޮށްފައި ނުވުމުން ނުރައްކާތެރިކަމަށް ދާނެކަމާއި ދަޢުވާއާއި ދަޢުވާގެ ވެރިފަރާތަށް އިތުރު ނުރައްކާވެދާނެ ބޮޑު ގެއްލުމެއް ލިބިދާނެކަމާއި؛

5.8 އެހެންކަމުން، ދަޢުވާގެ ދަރުމަށް ވިވުން އެއްބަސްވުމާއި އަބްދުލް ޢަލީގެ ފަރާތުން ހިފާހައްޓާ ކޮޓަރި ކަނޑައަޅައި، އެއްބަސްވުން ބާޠިލްކޮށް ދިނުމަށް އެދޭކަމެވެ.

ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާއަށް ދިފާޢުވާ ޖަވާބު

6. އަސްލުވެރިފަރާތް އަލީގެ ފަރާތުން އަބްދުލް ޢަލީގެ މައްޗަށް ކުރައްވާ މި ދަޢުވާއަށް އަބްދުލް ޢަލީގެ ފަރާތުން ވަނީ އިންކާރުކޮށްފައެވެ. ދަޢުވާގެ ޖަވާބުގެ ހުށަހެޅުއްވުމުގެ ގޮތުގައި އަބްދުލް ޢަލީގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ؛

6.1 ދަޢުވާކުރާ ފަރާތާއި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތާއި ދެމެދު "ކަރަންޓް އަލި" (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު P2844A-04 03-S) އޮތް ކޮޓަރި ދޫކުރި ގޮތުގެ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދަޢުވާގެ ދެމެދު ދަރުފައިވާ ވޭވަރާއިކަމުގެ މައްސަލަ ދޫކުރި ގޮތުގައި އެއްބަސްވެ ދޫކުރި ގޮތުގެ އެގްރީމަންޓުގެ ގޮތުގައި ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ދެއްކުމަށްފަހު ދޫކުރި ގޮތުގެ ކަންކަން ކުރިއަށް ގެންދެވުނުކަމާއި؛

6.2 ދަޢުވާގެ ދަރުމަށް ވާހަކަ ދެކެވުނުގޮތުގައި ހިފާހައްޓަން ދޫކުރި ގޮތުގައި ދޫކުރުމުގެ އިންޝުއަރަންސް އެހެނިހެން ކަންކަމުގައި މަސައްކަތް ކުރަން ފަށަން ފަރާތަކުން ޖެހިގެން ބޭނުންވާ، ދޫކުރި ވީއްލުމަށް އެއްކޮށް މަސައްކަތްކުރި އިންޝުއަރަންސް ބޭނުންކުރައްވާ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތާއި ދޫކުރުމުގެ ބޭނުން ނަގަންޖެހޭ މަސައްކަތްކުރަމުން ދިޔަކަމާއި، ދޫކުރި އިންޝުއަރަން މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދިޔައިރު ދޫކުރި ކުންފުނިތަކުން ބާރަކަށް ކުރިއަށް ދިޔަކަމާއި، ކުރަހަށް މަސައްކަތް ކުރުމަށް ދޫކުރި މަސައްކަތާ ކުރިމަތިވެ ދޫކުރި އިންޝުއަރަންސްގައި މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދިޔައިރު، އިންޝުއަރަންސްކުރަން ދެކެން ދެއްކުމުން އިންޝުއަރަން ކުރިމަތިވީ މަސައްކަތްވެސް ކުރިޔަސް ޒިންމާ މަސައްކަތްކޮށްދެން އިންޝުއަރ ބަލައި ޤާނޫނު ކުރިމަތިން ވަކި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް މައްސަލަ ދިމާވާކަމާއި؛

ޖަސްޓިސް ބިލްޑިންގ، އޯކިޑްމަގު 20212 | ފޯން: 3002701, 3002702, 3002703 | އީމެއިލް: info@civilcourt.mv | ވެބްސައިޓް: www.civilcourt.gov.mv

6.3 އެ މަޢުލޫމާތު ދަޢުވާކުރާ ފަރާތާ ހިއްސާކުރިކަމަށާއި، އެކަމާ ގުޅިގެން ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ފައިސާ ދޯނީގެ އިންޖީނުގެ އެ މައްސަލައިގެ ކުރިންވެސް ޖެހޭ މައްސަލަވެއްޖެކަމާއި، ދެފަރާތުގެ ދެމެދު އެކަމާ ވާހަކަ ދެކެވި، އެމައްސަލައިގެ ހަރަދުގެ ޖިންމާ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން އުފުލާނެކަމަށް ބުނެފައި އޮންނަކަމާއި، އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން ދިމާވެދާނެ އެންމެހާ ކަންކަމަށް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ޒިންމާދާރުވާނެކަމާއި އެކަމާ ގުޅިގެން ވައްކަ ނުދެއްކޭނަމަ އެކަމަށް ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ދޭނެކަމަށް ބުނެ އެ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް ދިނުމަށް އަންގާފައިވާކަމާއި، އަދި އެ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ މުޢާމަލާތް އެއްބަސްވުން ބާޠިލު ގޮތުގައި ނިންމައި، އެއްބަސްވުން ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން އެއްވެސް ފުރުޞަތެއް ދިނުމަކާނުލައި، ފަރާތަށް ހުޅުވިފައި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން މަސައްކަތް ކުރަންފެށިކަމާއި، އަދި މި ދަޢުވާގައި ބަޔާންކުރާ ޚިދުމަތް ފަރާތަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ފައިސާއެއްކަމުގައި ނުދޭކަމަށް ބުނެފައެވެ.

ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހެކި

7. އަބްދުލްރައޫފު އަލީގެ ވަކީލުން ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ލިޔުމާ ހެކި ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

i. ނަންބަރު Cv-C/C-652/2018 އެގްރީމަންޓުގެ ކޮޕީ؛

ii. ދޯނި ގަންނަވިއްކުން ދުންޏާއި ހަވާލުވެވައިވާކުމުގެ ލިޔުމުގެ ކޮޕީ؛

iii. އަޙްމަދު އަލީއަށް ފައިސާ ދެއްކުމަށް އަންގައި ފޮނުވި ސިޓީގެ ކޮޕީ؛

ދައުވާއިން ދިފާޢުވުމަށް ހުށަހެޅި ހެކި

8. އަޙްމަދު އަލީގެ ވަކީލުން ދައުވާއިން ދިފާޢުވުމަށް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ލިޔުމާ ހެކި ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

i. ދޯނީގެ އަގު އަދާކުރުމުގެ ގޮތުން ދައްކާފައިވާ ފައިސާ ދެއްކިކަން އަންގައިދޭ ރިސީޓު؛ (ފައިސާ ދައްކަމުން އައިސްފައިވާކަން ސާބިތުކުރުމަށް)

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރި ކަންތައްތައް

ޝަރީޢަތުން ގޮތް ކަނޑައަޅަން ޖެހޭ ކަންކަން

9. މިމައްސަލާގައި އެދިފައިވަނީ ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ދޯނި ގަނެ ވިއްކުމަށް ވެފައިވާ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމަށެވެ. އެހެންކަމުން، ޝަރީޢަތުން ގޮތް ކަނޑައަޅަން ޖެހޭނީ، ބުނެވުނު އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރެވޭނެ ކަން ނުވަތަ ނުކުރެވޭނެކަމާމެދުއެވެ.

ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުން އަދި އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް އަމަލުކުރުން

10. ދަޢުވާކުރާ ފަރާތާއި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތާއި ދެމެދު 12 ޖުލައި 2018 ވަނަ ދުވަހު ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު P2844A-04 03-S ދޯނި "ކަނަރުދޫ އަލި" ވިއްކާލުމުގެ ވިޔަފާރީގެ އެއްބަސްވުމެއް ވެފައި އޮންނަކަމާއި، މި އެއްބަސްވުން ސިވިލް ކޯޓުގައި ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވިފައިވެއެވެ.

11. މި މުއްދަޢާޢަލައިހިން ބަޔާންކުރާ "ކެނަރީޒް ޓަވަރ" (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު 03-S P2844A-04) އޮތް ބިމާ ގުޅޭ މައްސަލާ ޤަޟިއްޔާގައި ދަފްތަރުކޮށް މުއްދަޢާޢަލައިހިވެސް -/1,450,000ރ. (އެއްމިލިއަން ހަތަރު ލައްކަ ފަންސާސްހާސް ރުފިޔާ) ކަނޑާ މުއްދަޢާޢަލައިހިގެ 1 ވަނަ ޖަވާބުގައިން ބަޔާންކޮށް އެބަހުއްޓެވެ.

12. މުއްދަޢާޢަލައިހިގެ 4 ވަނަ ޖަވާބުގައި؛

"މި މުއްދަޢާޢަލައިހިގެ ދަރަނި ދޭން ގެނަސް ފައިސާ ދޭން ޖެހޭ ވަނީ -/600,000ރ. (ހަލައްކަ ރުފިޔާ) ދޭނެ މައްސަލަ ތެރޭގައި ދަފްތަރުކޮށްފައި ބާކީ ފައިސާ ދޭނެ ގޮތުގެ ފައިސާ ދައްކާނީ ދޭން ގެނަސް ފައިސާ ދޭނެ ޤަރާރާއި ހަވާލާ ތަކެތީގެ ބޭރުން 02 (ދޭއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޕްރޮޕަރޓީއަށް ކަނޑާ މިލްކިއްޔަތުގެ 10 (ދިހައެއް) ވަނަ ދުވަހުގެ ކުރިން -/60,000ރ. (ފަސްދޮޅަސްހާސް ރުފިޔާ) ގެ މަގުން 13 (ތޭރަ) މަސް ދުވަހު ވަންދެން ފައިސާ ދައްކައިދެނުމެވެ. އަދި 13 (ތޭރަ) މަސް ދުވަހަށް ފަހު ދޭނެ މަގުގެ ތެރޭގައި ބާކީ ނުދައްކާ ޖުމްލަ -/70,000ރ. (ހަތްދިހަހާސް ރުފިޔާ) ދޭން ޖެހޭ ފައިސާ ދައްކާނީ ދޭން ގެނަސް ފައިސާގެ ނަމަށް ދޭނެ ރަޖިސްޓްރީ ބަދަލު ކުރުމަށް ބޭނުންވާން ހުރިހާ ލިޔުންތަކެއް (ގޭހުރި ފޮށި، ރަޖިސްޓްރީ ބަދަލުކުރާ ފޯމް، ދޭނެ ރަޖިސްޓްރީގެ އަސްލު، ޑްރާފްޓިންގ ސިޓީފިކެޓްގެ ރަޖިސްޓްރީގެ އަސްލު، ބަދަލުކުރާގެ ހުއްދަގެ އަސްލު، ސަރވޭގެ ސައިޓްޕްލޭންގެ އަސްލު) ހިމެނޭ ގޮތަށް ދޭން ޖެހޭ ފައިސާ ސްޓެމްޕްކުރުމާއެކު ހުރިހާ ލިޔުންތަކުގައި ސޮއި ކުރެވިފައި ދޭން ގެނަސް ފައިސާ މި ލިޔުންތައް ލިބުނީ 07 (ހަތެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ."

މިގޮތަށް ބައްޔިނާތުގައި އެބް އިން، މުއްދަޢާޢަލައިހިގައި ބައްޔިނާތުގައިވާ ގޮތަށް ދައުވާލިބޭ ފައިސާއަށް ދައްކާނެކަމަށް -/600,000ރ. (ހަލައްކަ ރުފިޔާ) ދޭނެ މައްސަލަ ތެރޭގައި ދަފްތަރުކޮށްފައި، ބާކީ ފައިސާ 02 (ދޭއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޕްރޮޕަރޓީއަށް ދައްކަން ފައިސާދައްކާފައި، އެހެންނަމަވެސް 2019 ވަނަ އަހަރު ހަމައަށް ފައިސާ ދައްކާފައިނުވާތީ ދައްކާފައިނުވާ ފައިސާގެ ބައިވެރިޔާއާ، ދައުވާލިބޭ ފައިސާއާ ހަމަޔަށް ޑިމާންޑްކުރެވުނު ނޯޓިސްތަކުގެ ތަފްޞީލް އެނގެއެވެ. އަދި މިމައްސަލަ މިކޯޓުގައި 07 ޖޫންގައި 2020 ގައި ރަޖިސްޓްރީކުރި ފައިސާ ދެއްކުން ފައިސާއަށް ދައްކާފައިނުވެއެވެ.

13. އާންމު އުސޫލުތަކުގެ ގޮތުގައި މަދަނީ ގޮތުން ދެމެހެއްޓުމަށް ސާބިތުކުރުމުގެ ބާރު (onus probandi) އުފުލާނީ ދައުވާކުރާ ފަރާތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތަކަށްވާތީ، މި މައްސަލައިގައި ދައުވާކުރާ ފަރާތަށް ހަމަވާ ދައުވާ ކުރެވޭނެ އުފުލާ ފަރާތުން ބަލަން ނުޖެހޭނެ، އަދި ދައުވާ ދެއްކުމުގެ ފަރާތް ކޮށްފައިވާ ދައުވާ ސާބިތުކުރުމަށް ދަލީލު ގެންނާ ކަމާއި ދައުވާ ބާރު ހުށަހެޅުމަށް އަދި ފަރާތް ހުށަހެޅުމަށް ދައުވާ ސާބިތުކުރާ ފަރާތެއް މަސްއޫލިއްޔަތެއް ކަމާއި، އެހެންކަމުން ދައުވާކުރާއިރު އެއީ ހުށަހެޅި އަށް ހަމަ ކަނޑައަޅާ ދޭ ނުކުރާ ފަރާތަށް ބަލާ އެއްޗެއް (plea) ދެކޮޅު ހެދުމުގެ ރައްދުއަކީ ރަސްމީ ގެނައިސް ކަމެއްނެތި "ދޭކަމުގައި" ބުނާ ރައްދު ކުރާ ފަރާތުގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަހަރެއްގެ ނަމްބަރު ދ. މުޙައްމަދު ރަޝީދާ[2] ގެ މައްސަލައިން އެނގެން އޮތްކަމުން، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދައުވާއާ ގުޅޭ ލިޔުމެއް ނުވާ ނަމަ، ހުރިހާ ބައްޔިނާތެއް ބަލައި، ދޭނެ ހުށަހެޅުމަށް ދާނޫނީގޮތުން ފަރާތްތަކުގެ ރައްދުކުރާ ފަރާތަކަށް ހުށަހަޅާ ދައުވާ ބެލުމަށް އުފުލާނޭ ކަމެއް ނެތް، އަދި އެކަން ހަމަ ޖެހޭ ފަރާތުން ސާބިތުނުކުރާ ދެކުމަށް ދައުވާލިބޭ ފަރާތަކަށް ދެނެގަތުމަށް ބަޔާންކުރަނީ ބެހޭ ފައިސާއެއް ދެކެވޭ ދައުވާ

[2] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2010/SC-A/02 ޤަޟިއްޔާ

ފަރާތުން އިންކާރުކޮށްފައިވާއިރު، އެކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ދައުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ޒިންމާއަކަށްވާއިރު، އެ ދެއި ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް ދިނުކަން ސާބިތުކުރުމުގެ ގޮތުން އެއްވެސް ހެއްކެއް ހުށަހަޅާފައިނުވެއެވެ.

14. ކޮންޓްރެކްޓެއްގެ ބައިވެރިއެއްގެ މައްޗަށް ލާޒިމުވާ ކޮންމެއަމެއް ކުރަންވާނީ، އެކޮންޓްރެކްޓްގައިވާ ޝަރުތުތަކާ އެއްގޮތް ގޮތުގެ މަތިންކަމާއި، މިއާޚިލާފުވެގެންކަމުގައި، އަމަލުކުރަންޖެހޭ އެކޮންޓްރެކްޓްގެ އަނެއް ބައިވެރިޔާ، އޭނާގެ މައްޗަށް ލާޒިމުވާ ކަމަކަށް ދެމެހެއްޓުމަށް ނުވަތަ އޭނާ ކޮންމެވެސް އެހެން ގޮތަކަށް އަމަލުކުރުން އެއްބަސްވެއްޖެ ނަމަ ކަން ކޮންޓްރެކްޓްތަކުގެ ޤާނޫނު[3] ގެ 20 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރެވިފައެވެ.

15. އިސްވެބަޔާންކުރި ކަންތައްތަކަށް ބަލާއިރު، ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެވުނު އެއްބަސްވުމާއި ދައުވާލިބޭ ފަރާތް އެއާ ޚިލާފުވެފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

<u>އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފުވުމުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުން ގެއްލުންތަކަށް އާލާތްތަކަށް މިއްސަވަރަށް ތަޢުވީޟުދިނުން</u>

16. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ދައުވާތައް ވ. ވިލާ އެއަރ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[4] ޤަޟިއްޔާގައި ހުކުމަކީ ގެއްލުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުން ގެއްލުމަކަށް ތަޢުވީޟުދޭންޖެހޭކަމަށް ބަޔާންކުރެވިފައެވެ. އެގޮތުން، އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިއެއްގެ ހުއްދައާ ގެއްލުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމަށް؛

(ހ) އަނެއް ފަރާތުން އެއްބަސްވުން ދޫކޮށްލުން؛

(ށ) އަނެއް ފަރާތަށް އެއްބަސްވުމުގައި ބުނެވިފައިވާ ކަންތައް ނިންމުމަށް މުސްތަޤިއްލު ކަމެއް ކުރަންވުން؛

(ނ) އަނެއް ފަރާތުން އެއްބަސްވުމުގެ މައިގަނޑު ކަމަކާ ޚިލާފުވުން؛ މިއެވެ.

17. އިސްވެބަޔާންކުރި ހުކުމުގެ ތެރެއިން، ހުރަހެއް ހިނގައްޖެނަމަ މައްސަލައަށް ތަޢުވީޟުދޭން ޖާގަލިބޭ އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިއަކު އެއްބަސްވުމުގެ މައިގަނޑު ކަމަކާ ޚިލާފުވުމެވެ. މިމައްސަލާގައި ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެވުނު އެއްބަސްވުމުގައި ދޫނިޔާއޮޅު ވިއްކައި، ގެވެގެންދާނެ 17 ވަނަ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދޫނީގެ އަގު ދައްކާ، ދޫނީގެ މިލްކުވެރިކަން ބަދަލުކުރުމުގެ އެއްބަސްވުމެކެވެ. ނަމަވެސް، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދޫނި ގެނެސް ފަރާތުން ދޫނި ވިއްކާ ފަރާތަށް -/600,000ރ. (ހަލައްކަ ރުފިޔާ) ދޫނީގެ އަގުގެ ތެރެއިން ދައްކަވަރާ ބާކީ ފައިސާ ދޫނީގެ ވެރިފަރާތަށް 02 (ދޭއް) ވަނަ ދުވަހުގެ ގޮތުގައި ފިރިއައީމަށް ފަހު 13 (ތޭރަ) ވަނަދުވަހަށް ބަހާފައިގެން ދައްކަމަށް ޢާއިދު، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން -/600,000ރ. (ހަލައްކަ ރުފިޔާ) އާއި، ގޮތުގައި ފިރިއަޅާގެ 02 (ދޭއް) ވަނަ ދުވަހުގެ ފަހުން، މަހުންމަހަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާއިން 08 (އަށެއް) ވަނަ ދުވަހާއި ފައިސާ ދައްކަމަށް، އިތުރު އެއްވެސް ފައިސާއެއް މިމައްސަލަ ސާބިތު ކޮށްދީ ހުށަހަޅާފައިވާ ކަރުދާސް ފައިސާކޮށްފައިނުވާކަން އެނގޭ އިރު، ދޫނި ވިއްކުމަށް ޖެހުމީ 2018 ގައި އެއްބަސްވެ، މިއާއި ހަމައަށްވެސް ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދޫނީގެ އަގު ދައްކާ ހަމަޖެއްސުމަށް ނުވެފައިވާ، އެއްބަސްވުމުގެ މައިގަނޑު ކަމަކާ ޚިލާފުވުމުގެ މާނަކަމުގައި ބަލާނެ ކަމެކެވެ. އަދި ދައުވާކުރާ ފަރާތުން އެދޭ ގޮތަށް ބަދަލުން އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރުމަށް ދައުވާކުރާ ފަރާތަށް ބާއިންސާފު މުއްސަނދިކަމެއް ލިބިގެންދާނޭ ކަމަށް

---

[3] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91

[4] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/85 ޤަޟިއްޔާ

18. ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިއެއްގެ ހިލާފުވުމަކީ ގެއްލުމެއް އެ ކޮންޓްރެކްޓެއްގެ ނިޔަލަށް ގެނައުމަށް، ކޮންޓްރެކްޓުގެ މައިގަނޑު މަޤްޞަދަށް ހިލާފުވާ ކަމަކަށް ބެލުމުގައި ތަފާތު ގޮތްގޮތަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ދައުލަތާއި ވ. ޓީމް އެމްއެސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[5] މައްސަލައިގައި ބައްލަވާފައިވާއިރު، އެ މައްސަލައިގެ 46 ވަނަ ނުކުތާގައި ކޮންޓްރެކްޓް ހިލާފުވުމުގެ ނިސްބަތުން (ޖައުހަރީ) ބޮޑުވާ ވަރަކަށް އެ ހިލާފުވުން ބޮޑުތަން ހުރި ހިލާފުވުމަކަށް ކޯޓުން ނިންމުން ގޮތަކަށް ބައްލަވާފައިވާއިރު، މި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އިންސްޓޯލްމަންޓްގެ ގޮތުގައި 13 މަސްދުވަހަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާއިން 08 މަސްދުވަހުގެ ފައިސާ ދައްކާފައިވާކަމާއި، ދޭތެރޭގެ ޖުމުލަ އަގުގެ ގޮތުގައި -/1,450,000ރ. (އެއްމިލިއަން ހަތަރުލައްކަ ފަންސާސް ހާސް ރުފިޔާ) އިން ބޮޑުބައިވަރު ދައްކާފައިވުމުން ބޮޑު ފައިސާ ކަނޑައެޅުން، އިންސްޓޯލްމަންޓްގެ ދަށުން ބާކީވާ ދައްކަންޖެހޭ އަދަދު ކުޑަކަމަށްވެސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ދައުލަތާއި ވ. ޓީމް އެމްއެސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[6] މައްސަލައިގެ 47 ވަނަ ނުކުތާގައި، ވަކި ކަމެއް ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި ކުރުމަށް ލަސްވުމަކީ ހަމައެކަނި އެއްބަސްވުމުގެ މައިގަނޑު މަޤްޞަދަށް ހިލާފުވާ ކަމެއް ނޫންކަމާއި، ވަކި މުއްދަތެއްގައި ކަމެއް ކުރުމަކީ އެއްބަސްވުމުގެ ޝަރުޠެއްކަމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާނަމަ، އެ މުއްދަތުގައި ކަމެއް ނުކުރުމަކީ ކޮންޓްރެކްޓް ހިލާފުވުމެއްކަމުގައި ބައްލަވާފައިވާއިރު، މި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ފައިސާގެ ގޮތުގައި 2019 ޖޫން މަހުގެ ފަހުން އެއްވެސް ފައިސާއެއް ދައްކާފައި ނުވާކަމާއި، އަދި ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅިއިރު ދެފުށް ފައިސާ ދައްކާފައި އޮތީ ގިނަ މުއްދަތެއް ވަންދެން ފައިސާ ދައްކާފައި ނުވާކަމާ، އެފައިސާ ދައްކާނުލެވުނު ސަބަބަކީ ނުފެނޭ، އެއްބަސްވުމުގެ މައިގަނޑު މަޤްޞަދަށް ހިލާފުވެފައިވާ މިންވަރުގައި ބަލައިލެވޭތީއެވެ.

19. "ކަނަސްޓަރު އަވި" (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު P2844A-04 03-S) އެވެ ކިޔާ ދޯނި ހުރި ދައްކާލިޔުމުގެ ފަހުކޮށްގެ ހިއްސާވާގައިކަމާ، އެ ދޯނި ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވިފައިވާ ދައްކާލިޔުން ސ. މަރަދު / ކަނަސްޓަރު، އަބްދުއްރަޝީދު އަލީގެ ނަމުގައި ކަން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ސިވިލް އޭވިއޭޝަންގެ ނަންބަރު 472/144/2023/115 (06 މާރިޗު 2023) ސިޓީއާއެކު ފޮނުވާފައިވާ އެ ދޯނީގެ ރަޖިސްޓްރީއަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

<u>އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ޙައްޤު</u>

20. މި ޤަޟިއްޔާ މިކޯޓުން ނިންމުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤު މިމައްސަލައިގެ ހަރަކާތްތެރިވި ފަރާތްތަކަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އެގޮތުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ މުއްދަތަކީ މިކޯޓުން މި ޤަޟިއްޔާ ނިންމާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަހެވެ. އަދި އެ މުއްދަތު ގުނުމުގައި ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓް ހަވާލުކުރެވިއްޖެނަމަ، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފަށާ ތާރީޚަކީ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓް ހަވާލުކުރާ ތާރީޚެވެ.

ސިވިލް ކޯޓު
މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ

[5] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/85 މައްސަލަ
[6] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/85 މައްސަލަ

ޙުކުމް

ދެންފަހު ބެލިބިޔަރ ކޮންކޮން އެގްރީމެންޓް ޒުލުމުން، ސ. މަރަދޫ / ކަނަރީގެ، އަބްދުލްޣަފޫރު އަލީ އާއި ތ. ކަނޑައިދޫ / ފެހިފިޔާޒުގެ އަޙްމަދު އަލީ ދެމެދު ވެވިފައިވާ ނަންބަރު Cv-C/C-652/2018 އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން "ކަނަރީގެ އަލީ" (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު P2844A-04 03-S) އެވް ކިޔާ ދޯނި ވިއްކުމަށް އެއްބަސްވި އެއްބަސްވުމާ އަޙްމަދު އަލީ ޚިލާފުވެއްޖާކަމުގެ ދަޢުވާގެ ދެމެދު ވެވިފައިވާ ނަންބަރު Cv-C/C-652/2018 އެއްބަސްވުން ބާޠިލްކޮށްދިނުމަށް އެދި ސ. މަރަދޫ / ކަނަރީގެ، އަބްދުލްޣަފޫރު އަލީގެ ފަރާތުން ތ. ކަނޑައިދޫ / ފެހިފިޔާޒުގެ އަޙްމަދު އަލީގެ މައްޗަށް ރައްދުކޮށް ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައަށް ޝަރީޢަތުން ބެލިއިރު،

އަބްދުލްޣަފޫރު އަލީގެ ފަރާތުން އެދިފައިވާ ގޮތަށް އަބްދުލްޣަފޫރު އަލީ އާއި އަޙްމަދު އަލީއާ ދެމެދު ވެވިފައިވާ ނަންބަރު Cv-C/C-652/2018 އެއްބަސްވުން ބާޠިލްކަން، ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މިފަދައިން ބަލައި ޙުކުމްކުރީ

އާއިޝަތު ޢިޒްޒާ އަބްދުލްޣަފޫރު

ޤާޟީ